

Belofte maakt schuld? Veroordeling wegens ponzifraude door o.a. voor- spiegelen onrealistische rendementen

Annotatie bij Rechtbank Midden-Nederland 31

januari 2024, ECLI:NL:RBMNE:2024:428

mr. L.A. van Bavel en mr. T.S.E. van Nispen¹

De onderhavige zaak maakt deel uit van een reeks veroordelingen² van personen die betrokken waren bij CryptoCoinsInvest (CCI), het latere Engofor. Centraal staat in deze annotatie het vonnis dat richt zich tegen de hoofdverdachte, die in 2016 CCI had opgericht. Deze entiteit richtte zich op de handel in crypto en valuta. In korte tijd hadden beleggers een bedrag van € 4,8 miljoen aan middelen bij de vennootschappen van de verdachte ingelegd, dat volgens mededelingen op de website zou worden belegd in valuta, crypto en onroerend goed. Op enig moment is door een notaris een FIU-melding gedaan, waarin werd vermeld dat de betrokkenen zich bezighielden met een zogeheten ponzifraude. Kenmerkend voor een ponzifraude is dat de opbrengst voor beleggers niet betaald wordt uit behaalde rendementen, maar (geheel of ten dele) gefinancierd wordt door de inleg van nieuwe investeerders. Enige tijd na het starten van het onderzoek ging de onderneming failliet.

Relevante feiten en omstandigheden - verdenking

Het Openbaar Ministerie verdenkt de betrokkenen van oplichting, verduistering, het aantrekken en ter beschikking hebben van opvorderbare gelden van het publiek (art. 3:5 Wft), gewoontewitwassen en deelneming aan een criminele organisatie.³

Volgens het Openbaar Ministerie zijn de inleggers misleid doordat met onwaarheden en onrealistische rendementen is geadverteerd, terwijl de voorgespiegelde investeringen nimmer werden gedaan en uitkeringen werden gefinancierd met inleg van nieuwe beleggers.

De gedupeerde beleggers hebben in hun aangifte gesteld dat zij in eerste instantie door kennissen op het bestaan van de onderneming en de aangeboden rendementen waren geweest. Zij hadden de website van de onderneming bekeken en hier en daar

wat onderzoek op internet gedaan. Op de website van de onderneming stond vermeld dat rendementen van 1,5 tot 4% per dag konden worden behaald, waarvan bovendien een deel dagelijks opeisbaar zou zijn. Daarnaast werden op de website mededelingen gedaan over de activiteiten van de onderneming, die zeer succesvol zou zijn op het gebied van handel in crypto en valuta, bedrijfsovernames, binaire opties en verkoop van onroerend goed.

Het OM verwijt de betrokkenen verder dat zij opzettelijk art. 3:5 Wft hebben overtreden en daar een gewoonte van hebben gemaakt, doordat zij in de tenlastegelegde periode samen met anderen via de twee betrokken ondernemingen voor het publiek opvorderbare gelden hadden aangetrokken en ter beschikking hadden gehad, zonder dat zij daarvoor een vergunning of ontheffing hadden gekregen van De Nederlandsche Bank. Tot slot is aan de betrokkenen gewoontewitwassen en (leiding geven aan) een criminele organisatie ten laste gelegd.

Wettelijk kader oplichting

Voor een bewezenverklaring ter zake van oplichting is vereist dat de dader handelde met het oogmerk zichzelf of een ander wederrechtelijk te bevoordelen. De verdachte dient door een specifieke, voldoende ernstige vorm van bedrieglijk handelen bij een ander een onjuiste voorstelling van zaken in het leven te willen roepen teneinde daar misbruik van te kunnen maken.⁴

1. Laura van Bavel en Talat van Nispen zijn advocaat bij Libertas Advocaten.

2. Zie tevens ECLI:NL:RBMNE:2024:427, ECLI:NL:RBMNE:2024:426 en ECLI:NL:RBMNE:2024:429.

3. In deze annotatie richten wij ons hoofdzakelijk op de onder feit 1 tenlastegelegde oplichting en het onder 4 tenlastegelegde (feitelijk leiding geven aan het) aantrekken en ter beschikking hebben van publiek opvorderbare gelden. De verdachte is vrijgesproken van de tenlastegelegde verduistering aangezien er sterke aanwijzingen zijn dat de onder dit feit opgesomde gedupeerden, net zoals de aangevers van oplichting, ook zijn opgelicht. Het is volgens de rechtbank moeilijk voorstelbaar dat deze gedupeerden tot hun inleg zouden zijn gekomen zonder de mededelingen over de rendementen op de website. De verdachte heeft het ingelegde geld door eigen misdrijf onder zich gekregen. Een veroordeling ter zake van verduistering is dan uitgesloten.

4. Hoge Raad 20 december 2016, ECLI:NL:HR:2016:2889 (overzichtsarrest oplichting).

In de onderhavige kwestie werd oplichting middels een samenweefsel van verdichtsels ten laste gelegd. Bij dit oplichtingsmiddel dient het te gaan om uitingen die bij de ander “een op meer dan een enkele leugenachtige mededeling” gebaseerde onjuiste voorstelling van zaken in het leven kunnen roepen. Het gaat daarbij niet zozeer om de hoeveelheid leugens, maar meer om de ‘kwaliteit’ daarvan⁵; ook een leugenachtige mededeling van voldoende gewicht, in combinatie met een andere aan de verdachte toe te rekenen omstandigheden, kunnen een samenweefsel van verdichtsels opleveren.⁶

De vraag of leugenachtige mededelingen kwalificeren als een oplichtingsmiddel en of sprake is van het voor oplichting vereiste causale verband – de vraag of het slachtoffer door het oplichtingsmiddel in kwestie werd bewogen tot de in de bepaling genoemde handelingen - hangen nauw met elkaar samen. Voor het antwoord op de vraag of uit door een verdachte gebezigde leugenachtige mededelingen kan worden afgeleid dat het slachtoffer door een samenweefsel van verdichtsels werd bewogen tot de handelingen als bedoeld in art. 326 Sr, komt het aan op alle omstandigheden van het geval. Tot die omstandigheden behoren de vertrouwenwekkende aard en het aantal en de indringendheid van de (geheel of gedeeltelijk) onware mededelingen in hun onderlinge samenhang.

Tot slot speelt een rol de mate waarin de in het algemeen in het maatschappelijk verkeer vereiste omzichtigheid degene tot wie de mededelingen zijn gericht aanleiding had moeten geven de onwaarheid te onderkennen of zich daardoor niet te laten bedriegen en de persoonlijkheid van het slachtoffer.⁷ Het gegeven dat het slachtoffer – gelet op diens eigen gedragingen en kennis van zaken – de onjuiste voorstelling van zaken had moeten doorzien, levert onder omstandigheden geen oplichting in de zin van art. 326 Sr op.⁸

Beoordeling bewijsmiddelen oplichting in de rechtspraak

De beoordeling van bewijsmiddelen van oplichting in de (beleggings-)fraudepraktijk is casuïstisch en uiteenlopend, waarbij veelal de vraag centraal staat of de verweten gedragingen kwalificeren als civielrechtelijke wanprestatie of als strafrechtelijke oplichting. In dergelijke zaken speelt vaak een discussie over de intenties van de verdachte bij aanvang van het project en de haalbaarheid van de geschetste toekomstverwachtingen. In 2017 sprak het

Gerechtshof Amsterdam de verkoper van beleggingen in gebruiksrechten van appartementen in Italië vrij van oplichting.⁹ Het hof overwoog dat het enkele voorhouden van (onzekere) toekomstverwachtingen aan beleggers nog niet als oplichting kwalificeert. Volgens het hof was niet bewezen dat de toekomstverwachtingen van het bedrijf, hoewel zeer onwaarschijnlijk, in het geheel niet meer haalbaar waren en dat in de opstartfase van het bedrijf, ondanks de achterblijvende resultaten en oplopende aanloopverliezen, nog wel sprake was van een sterk stijgende stroom inleggelden. Het feit dat de verkoper in dit geval zichzelf had overschat en uiteindelijk niet de door het bedrijf aangegane verplichtingen kon nakomen, was op zichzelf genomen niet strafbaar. (Let wel: als de verkoper bij de opstartfase wél al bekend was met de onhaalbaarheid van zijn toezeggingen of als hij toen al besloot om de inleggelden niet te investeren, lag een bewezenverklaring van oplichting wel voor de hand.) Bovendien was het feit dat slechts een aantal van de ingestapte beleggers enig onderzoek had verricht naar de betrouwbaarheid van hetgeen werd voorgespiegeld mede redengevend voor het oordeel van het hof dat ter zake van een deel van de tenlastegelegde oplichtingsmiddelen niet van oplichting kon worden gesproken.¹⁰

In 2018 oordeelde de Rechtbank Amsterdam eveneens over uitlatingen die in een prospectus voor een project ten behoeve waarvan participaties werden uitgegeven, waren opgenomen. Het prospectus omvatte onder meer uitlatingen over een nog op te richten investeringsvehikel en over rendementen, die niet afhankelijk zouden zijn van enig bedrijfsresultaat. Het investeringsvehikel was alleen nooit opgericht en het ingelegde geld bleek te zijn uitgegeven aan andere projecten, rendementsuitkeringen en salarissen. Na één rendementsuitkering aan de participanten ging het bergafwaarts met de organisatie. Er werden geen uitkeringen meer gedaan en de inleg werd niet meer teruggegeven aan de participanten. De rechtbank oordeelde dat de in het prospectus opgenomen toegezegde prestaties niet als oplichtingsmiddelen kwalificeren, nu het ging om toekomstige, onzekere gebeurtenissen, waartoe het bedrijf zich had verbonden en die in feite de kern van de inhoud van de overeenkomst met de participanten vormden. Het niet nakomen van afspraken in die overeenkomst leverde volgens de rechtbank op zichzelf nog geen oplichting op, waarop vrijspraak ter zake van dit feit volgde.¹¹

5. Zie de conclusie van Aben d.d. 28 oktober 2014, ECLI:NL:PHR:2014:2054, par. 24.
6. Relevant factoren kunnen daarbij onder meer het bestaan van een vertrouwensrelatie tussen de verdachte en het beoogde slachtoffer en de in het maatschappelijk verkeer geldende verwachtingspatroon zijn – zie ook in dat kader Hoge Raad 20 december 2016, ECLI:NL:HR:2016:2889, r.o. 2.3.2.
7. Hoge Raad 3 februari 2015, ECLI:NL:HR:2015:200, NJ 2015/147.
8. Hoge Raad 20 december 2016, ECLI:NL:HR:2016:2889, r.o. 2.4

9. Gerechtshof Amsterdam 26 april 2017, ECLI:NL:GHAMS:2017:1523. Zowel verdachte als het Openbaar Ministerie hebben beroep in cassatie ingesteld tegen dit arrest. De Hoge Raad liet de motivering van het Hof in stand. Vgl. Hoge Raad 24 maart 2020, ECLI:NL:HR:2020:508, m.nt. Zilver (*JIN* 2020/83).
10. Gerechtshof Amsterdam 26 april 2017, ECLI:NL:GHAMS:2017:1523, r.o. 5.2.2.
11. Rechtbank Amsterdam 10 juli 2018, ECLI:NL:RBAMS:2018:10044. Volledigheidshalve zij opgemerkt dat de rechtbank de mededeling dat voor het ontwikkelen van onroerend goed aan de betrokken vennootschap (bouw-

Overtreding art. 3:5 lid 1 Wft “aantrekken van opvorderbare gelden”

Art. 3:5 lid 1 Wft verbiedt een ieder in Nederland in de uitoefening van een bedrijf zonder vergunning van het publiek opvorderbare gelden aan te trekken, ter beschikking te verkrijgen of ter beschikking te hebben. De bepaling beoogt te voorkomen dat instellingen of personen die geen bank zijn gelden van het publiek aantrekken, ter beschikking hebben of verkrijgen, zonder dat bij deze instellingen of personen voldoende financiële waarborgen aanwezig zijn om te zorgen dat op een verantwoorde manier met deze gelden wordt omgegaan en het geld op elk moment weer kan worden terugbetaald.¹² Onder het ter beschikking krijgen of aantrekken wordt verstaan het verkrijgen van al dan niet op termijn opvorderbare gelden of het aangaan van de verplichting tot terugbetaling daarvan.¹³ Overtreding van de bepaling is strafbaar gesteld in art. 1 onder 2° van de Wet op de economische delicten en is een misdrijf, voor zover deze opzettelijk is begaan.

Indien bewezen kan worden dat van het opzettelijk overtreden van art. 3:5 lid 1 Wft een gewoonte is gemaakt, dan levert dit een wettelijke strafverzuwingsgrond op.¹⁴ Dat roept de vraag op onder welke omstandigheden een meervoud van gedragingen – tevens indachtig het specifieke karakter van financieel-economische delicten – kan worden gekwalificeerd als het maken van een “gewoonte”. In de beoordeling van deze vraag komt betekenis toe aan de aard van de gedragingen en de omstandigheden waaronder deze zijn verricht, alsmede aan het aantal gedragingen en het tijdsbestek waarbinnen deze zich hebben afgespeeld.¹⁵ De enkele vaststelling van de omstandigheid dat de verweten gedraging “meermalen” is uitgeoefend over een tenlastegelegde periode en dat een verdachte aldus een gewoonte heeft gemaakt van het plegen van het misdrijf, is niet voldoende.¹⁶ In de jurisprudentie wordt voor de beoordeling of de verdachte van de gedraging een gewoonte heeft gemaakt aansluiting gezocht bij de jurisprudentie inzake gewoontewitwassen: niet vereist is dat wordt vastgesteld dat de verdachte ‘de neiging’ had om telkens weer zich schuldig te maken aan het misdrijf¹⁷ of dat die gedragingen zich met een bepaalde minimumfrequentie hebben voorgedaan.

vergunningen waren verleend en/of aanbestedingen waren gedaan wel kwalificeerde als oplettingsmiddel. Op dit punt volgde echter vrijspraak nu de rechtbank op basis van het dossier niet bewijsbaar achtte dat de participanten daardoor daadwerkelijk zijn bewogen om in het project te beleggen.

12. *Kamerstukken II 2004/05, 29708, 10, p. 229.*
13. Zie hierover A.R. Stegeman, Wft T&T – Wet 2018, commentaar op art. 3:5 Wft.
14. Art. 6 eerste lid onder 3 WED.
15. In de context van de overtreding van het voorschrift in art. 2:3a eerste lid Wft (het zonder vergunning een gewoonte maken van het uitoefenen van bedrijf van betaaldienstverlener); Hoge Raad 23 november 2021, ECLI:NL:HR:2021:1701.
16. Hoge Raad 1 december 2020, ECLI:NL:2020:1906.
17. Vgl. Hoge Raad 18 mei 2021, ECLI:NL:HR:2021:734.

Oordeel rechtbank

Bewezenverklaring oplettiging

Terug naar de onderhavige zaak. Volgens de rechtbank stond niet ter discussie dat de op de website opgenomen mededelingen over de ervaring en activiteiten van CCI niet op waarheid berustten en derhalve aangemerkt kunnen worden als een samenweefsel van verdichtsels. Het aangeboden rendement van 1,5 tot 4% per dag was volgens de rechtbank onrealistisch. Te meer was het onrealistisch dat de inleggers de mogelijkheid hadden om hun dagelijkse (fictieve) opbrengst vrijwel direct op te nemen of te herinvesteren.

De rechtbank maakt korte metten met het causaliteitsverweer van de verdediging. Volgens de rechtbank stond vast dat de aangevers wegens de toegezegde rendementen per dag en de presentatie op de website hadden besloten om geld in te leggen. De omstandigheid dat de inleggers in eerste instantie door kennissen zijn geweest op CCI en de aangeboden rendementen maakt dat niet anders. Aangezien voor het inleggen van het geld gebruik moest worden gemaakt van de website en een keuze moest worden gemaakt uit de door CCI aangeboden pakketten met bijhorende rendementen, staat volgens de rechtbank vast dat de inleggers de mededelingen op de website over de rendementen hebben gezien. In dat kader merkt de rechtbank op dat voor een bewezenverklaring niet vereist is dat de aangevers uitsluitend of in overwegende mate door de oplettingsmiddelen zijn bewogen tot afgifte van de gelden.

Bewezenverklaring van opzettelijke overtreding van art. 3:5 Wft

De rechtbank komt eveneens tot een bewezenverklaring ter zake van het samen met anderen opzettelijk overtreden van art. 3:5 Wft, nu hij samen met anderen en zonder vergunning via de betrokken ondernemingen publiek opvorderbare gelden zowel heeft aangetrokken als ter beschikking heeft gehad. De rechtbank oordeelt daarbij dat de verdachte hiervan een gewoonte heeft gemaakt, omdat hij heeft meegewerkt aan een organisatie die zich langere tijd en onder verschillende bedrijfsnamen aan dit misdrijf schuldig heeft gemaakt.

Beschouwing

Enkele aspecten van dit vonnis en de vonnissen van de medeverdachten nodigen onzes inziens uit tot een nadere beschouwing.

Een gewoonte maken van overtreding van art. 3:5 Wft

Ten aanzien van de bewijsoverwegingen omtrent het een gewoonte maken van overtreding van art. 3:5 Wft lijkt de opmerking van de rechtbank dat de verdachte gedurende *langere tijd* aan dit misdrijf heeft meegewerkt, gelet op de hiervoor genoemde aanknopingspunten in de jurisprudentie, zonder nadere toelichting van beperkte zelfstandige betekenis voor het bewijs dat van het plegen van het misdrijf een gewoonte is gemaakt.¹⁸ De frequentie waarmee gelden

-
18. Zie in dit kader eveneens de annotatie van mr. dr. M.T.

werden aangetrokken en de verdachte ter beschikking stonden en het feit dat door de verdachte hangende het onderzoek naar de ene onderneming de activiteiten middels een nieuwe onderneming heeft voortgezet, achten wij daartoe wel van doorslaggevende betekenis.¹⁹

Vrijpraak medeverdachten (oplichting)

Ten tweede valt op dat de drie medeverdachten door de rechtbank zijn vrijgesproken van oplichting wegens het ontbreken van het oogmerk van wederrechtelijke bevoordeling.²⁰ De rechtbank meende in die zaken niet op basis van het dossier te kunnen vaststellen dat de medeverdachten op enig moment daadwerkelijk wisten dat het geld van de aangevers voor een ander doel werd gebruikt dan waarvoor het was ingelegd. Dat de op de website voorgespiegelde rendementen onwaarschijnlijk hoog waren en dat de medeverdachten dit hadden moeten begrijpen, is volgens de rechtbank onvoldoende voor het bewijs van het oogmerk van wederrechtelijke bevoordeling. Dit is onzes inziens terecht; de omstandigheden als geschetst wijzen immers hooguit op het bestaan van (voorwaardelijk) opzet bij de medeverdachten.

Oplichtingsmiddelen en causaliteit (oplichting)

Ten derde menen wij dat de motivering van de rechtbank ten aanzien van de causaliteit, inhoudende dat voor een bewezenverklaring van oplichting niet vereist is dat de aangevers *uitsluitend of in overwegende mate* door de oplichtingsmiddelen zijn bewogen tot afgifte van enig goed hier wat kort door de bocht is. Uit het overzichtsarrest van de Hoge Raad blijkt inderdaad dat er sprake is van het voor oplichting vereiste causale verband indien voldoende aannemelijk is dat het slachtoffer *mede onder invloed* van de door het oplichtingsmiddel in het leven geroepen onjuiste voorstelling van zaken is overgegaan tot afgifte van enig goed. In de jurisprudentie van de Hoge Raad is nog niet nader gespecificeerd in welke mate het slachtoffer door het oplichtingsmiddel moet zijn bewogen. Het Gerechtshof Amsterdam lijkt in het hiervoor besproken arrest een zekere onderzoeksplicht van de belegger in de beoordeling van de causaliteit relevant te achten. Van iemand met veel ervaring in de financiële wereld mag wel een bepaalde mate van voorzichtigheid bij het beleggen in een net opgericht bedrijf dat rendement behaalt in de handel van onder meer bitcoins en valuta worden verwacht. Nu door de verdediging op dit punt uitgebreid verweer

is gevoerd, lag het op de weg van de rechtbank om hier in het vonnis nader op in te gaan.²¹

De rechtbank besteedt in het vonnis met name aandacht aan de door de onderneming voorgespiegelde rendementen. Daarbij motiveert de rechtbank niet waarom zij de mededelingen over het rendement 'onrealistisch' en de mededelingen daarover dus evident onwaar achtte (waarbij overigens opgemerkt zij dat rechtbank deze in de zaak van de medeverdachten slechts 'onwaarschijnlijk hoog' noemt), terwijl dit een kardinaal punt is in de kwalificatie van deze mededelingen als oplichtingsmiddel en – daarmee samenhangend – in de beoordeling van de mate waarin de inleggers daardoor zouden zijn misleid.

Oogmerk verdachte (oplichting)

Daarnaast zijn door de rechtbank geen specifieke overwegingen gewijd aan de intenties van de verdachte bij aanvang van het project. Opgepoetste of onrealistische vooruitzichten en mededelingen over onzekere toekomstverwachtingen worden met name gekleurd door de intentie van de verdachte ten tijde van het voorspiegelen daarvan. De verdachte zou ter terechtzitting hebben aangegeven zich al geruime tijd bezig te hebben gehouden met beleggen en nimmer de bedoeling te hebben gehad om mensen op te lichten. In de zaak van de medeverdachte is door de verdediging bepleit dat wel degelijk (ook) gelden zijn gebruikt in overeenstemming met het doel waarmee deze werden ingelegd.²² Op dit punt is door de verdediging geen verweer gevoerd. De vraag in hoeverre de verdachte van meet af aan voornemens was een *ponzi-scheme* op te richten blijft daardoor onbeantwoord, terwijl dit onzes inziens wel van belang is om deze zaak als oplichting te onderscheiden van civielrechtelijke wanprestatie.²³

Afsluitende opmerkingen

Het vonnis biedt onzes inziens meerdere aanknopingspunten voor appel. Gezien de relatief lage straf²⁴ – wegens overschrijding van de redelijke termijn met vijf jaar en de verminderde toerekeningsvatbaarheid van de verdachte – lijkt het instellen van hoger beroep op initiatief van de verdediging echter niet direct voor de hand te liggen.

De praktijk leert overigens dat het Openbaar Ministerie terughoudend is met de opsporing en vervolging van oplichting en financieel-economische delicten zoals overtreding van art. 3:5 Wft, beleggen zonder vergunning (art. 2:65 Wft) of overtreding van

van der Wulp en C.G.J. van Olst bij Hoge Raad 23 november 2021, ECLI:NL:HR:2021:1701 & Hoge Raad 1 december 2020, ECLI:NL:HR:2020:1906.

19. Zie in dit kader Hoge Raad 23 november 2021, ECLI:NL:HR:2021:1701, r.o. 50: "Met name de frequentie en de omstandigheid dat de transacties verspreid over twee bedrijven plaatsvonden, leiden tot de slotsom dat de verdachte daarvan telkens een gewoonte heeft gemaakt."

20. Zie Rechtbank Midden-Nederland 31 januari 2024, ECLI:NL:RBMNE:2024:426; Rechtbank Midden-Nederland 31 januari 2024, ECLI:RBMNE:2024:427; Rechtbank Midden-Nederland 31 januari 2024, ECLI:RBMNE:2024:429.

21. Gerechtshof Amsterdam 26 april 2017, ECLI:NL:GHAMS:2017:1523.

22. Rechtbank Midden-Nederland 31 januari 2024, ECLI:NL:RBMNE:2024:427, r.o. 4.3.

23. Vgl. Gerechtshof Amsterdam 26 april 2017, ECLI:NL:GHAMS:2017:1523.

24. Een grotendeels voorwaardelijke gevangenisstraf en een taakstraf ten hoogste van 160 uur, waar de oriëntatiepunten voor rechters ten tijde van het schrijven van deze annotatie uitgaan van forse onvoorwaardelijke gevangenisstraf.

het verbod om zonder vergunning het bedrijf van betaaldienstverlener uit te oefenen (art. 2:3a lid 1 Wft). Naast de casuïstische beoordeling van de bewijsmiddelen van oplichting in de (beleggings)fraudepraktijk en de beoordeling of een samenstel van handelen als (het maken van een “gewoonte”) als financieel-economisch delict kan worden aangemerkt, vormt het feit dat een deel van de betrokken natuurlijke personen en rechtspersonen zich in het buitenland bevindt veelal een drempel voor (verdere) vervolging. Tot slot is van belang dat de slachtoffers c.q. benadeelde partijen van dergelijke feiten geregeld wordt tegengeworpen dat zij in zee zijn gegaan met een aanbieder van diensten die beloftes doet, die te mooi zijn om waar te zijn.

Er zijn voortdurend ontwikkelingen rondom het beleggen in crypto en verwante dienstverlening die vooralsnog buiten het regulatoire kader vallen (bijv. het aanbieden van bitcoin ATM's, het uitgeven van crypto tokens en het aanbieden van cryptovouchers). Strafrechtelijke uitspraken over deze materie zijn vooralsnog relatief schaars. De onderhavige uitspraak draagt bij aan de verdere discussie over enkele belangrijke thema's op dit gebied.